

През уикенда Истанбул стана сцена на историческа обществена проява: за пръв път от Геноцида в Османската империя през 1915 година, турски граждани почетоха публично паметта на изстребените, депортирани и тероризирани арменци

На 24 април, денят на който в Цариград преди 95 години започват погромите и арестите на арменски нотабили и интелектуалци, неколкостотин души – както съобщават медиите – са приседнали мълчаливо на калдъръма на площад Таксим и сред свеци и червени карамфили са положили черно платно с надпис „Тази болка е и наша болка, наша обща мъка“.

По същото време и в азиатската част на старата османска столица, пред гара Хайдарпаша, турски правозащитници са излезли на мълчалив помен за загиналите. От там през 1915 година тръгват към сирийската пустиня ешелоните с вагони за добитък, претъпкани с жени, старци и деца.

70 турски интелектуалци се подписаха дни преди годишнината под призив към сънародниците си да почетат чрез тези прояви паметта на загиналите арменци. И макар че самото понятие „геноцид“ все още внимателно се избягва, авторите на призива не оставят съмнение в своята готовност да признаят и осъдят изстреблението на неколкостотин хиляди арменци.

Не случайно участниците на площад Таксим са издигнали и портрет на журналиста Хрант Динк, който бе убит през 2007 година от турски националист заради публицистичната си работа срещу официалната лъжа и забрава. Според един от организаторите на мълчаливия митинг, последната събота е била „един добър ден за Турция“. Публичният помен е бил принос за разчупване на голям дял от наложеното върху тази тема табу.

Може би най-забележителна в цялата история е реакцията на турските власти, които не само не забраниха митинга, но дори са изпратили значителни полицейски сили за да бранят мълчаливо протестиращите от атаките на вездесъщите разярени турски „националисти“.

Такава конфигурация би изглеждала немислима само преди няколко година. Ще припомня, че срещу всеки, дръзнал да спомене „кланетата над арменците“, се водеха съдебни процеси, жертва на които стана дори нобелистът Орхан Памук. Властите демонстративно нехаеха и когато турски фанатични „националисти“ разгромиха германска фотоизложба в института „Гьоте“, посветена на арменската трагедия.

Различни фактори обуславят сегашното видимо вразумяване на официална Анкара и много от тях са свързани с все още висящата кандидатура на Турция за членство в ЕС. В тактически план си казват думата текущите смразявания и размразявания на отношенията със съседна Армения. Последният акт в тази драма бе отказът на кавказката република да ратифицира вече подписани споразумения за нормализиране на граничния режим. Не толкова отдавна арменската страна отказа и участието си в така настойчиво препоръчваната от Европа съвместна комисия от историци за проучване на „събитията от 1915 г.“

В общуването си с арменци-интелектуалци в германската диаспора винаги са ми правили впечатление у много от тях свръхемоционалните симпатии към Русия и старателното заобикаляне на руската (а по-късно и съветска) десетилетна фатална роля в съдбата на арменския народ. В това отношение арменците по ред причини се отличават от почти всички свои близки и по-далечни съседи (и неминуемо ми напомнят емоционалните заблуди у доста обитатели на подбалканската страна на розите и мутрите).

Днес Русия отново опитва да играе арменската карта и безизходицата, в която се намира Армения за кой ли път в своята история, е коз в полза на пълзящия все по изровения си от векове коловоз Кремъл. За московската управляваща групировка Армения е важна преди всичко като страна-домакин на единствената военна база на Юг от Кавказкия хребет, извън сепаратистките грузински територии Абхазия и Южна Осетия.

Затворената от Турция граница, следващите от тук неимоверни спънки пред арменската външна търговия, логичната резервираност на западни инвеститори са все фактори, които позволиха на Русия да поеме почти изцяло контрола върху икономиката на Армения. Че тя може да упражнява и значително политическо влияние в Ереван доказват актуалните арменски напъндисвания по жизнено важното за страната подобряване на отношенията с Турция.

Само преди дни арменският президент Саркисян посети Москва и се срещна с Дмитрий Медведев. Както писаха наблюдатели, руският президент е дал да се разбере, че ако

Армения реши да се вслушва по-внимателно в западните съвети за нормализиране на отношенията с Турция, това можело да накара Русия да пренесе симпатиите си от Армения към Азербайджан.

Как чудесно съвпада руският интерес за блокада на всяка форма на турско интегриране в европейския икономически и преди всичко политически комплекс с авансите на Русия пред Азербайджан. Русия даже не опитва да крие старанията си да преубеди Баку и да си осигури мечешкия пай от Каспийския газ, предназначен уж досега за европейския проект „Набуко“. Впрочем, защо ли, напоследък и Азербайджан показва все по-голяма готовност да откликне на призивните напеви на кремълските сирени и така де факто да погребее европейския стратегически газопровод.

Затова нека се възползваме от повода и с повишено внимание се ослушваме и оглеждаме кои са у нас най-кресливите и най-трескаво активните агитатори срещу „приемането на Турция в ЕС“ (един лишен от непосредствена актуалност политически акт, който никой разумен човек не предвижда за следващите 20 – 30 години), кои се възползват най-цинично от трагедията на арменския народ и от тъпигозлъка на днешните турски кемалисти, опитващи се да играят на сляпа баба с историята.

И да си помислим кой през вековете имаше постоянен интерес от това българо-турският (българо-сръбският, българо-гръцкият и пр. и пр.) конфликти да тлеят и периодически да лумват със зловещ пламък.

Пък като сме почнали, току виж сме се замислили и върху това, кой попречи на Стамбулов Ефенди да направи реални планове си за дуалистичната империя с Цариград и кой в крайна сметка имаше жизнена потребност този необикновен българин да изчезне така рано от политическата сцена...